

Əbülfət MƏDƏTOĞLU

Səni məndə, Məni səndə yaşadan XATIRƏLƏR

Xatirələrə üz tutduğum yolda söykəndiyim ZİRVƏ xalq şairi Məmməd Arazın "Xatirələr" idi...

Hər gün öz-özümə düşünürəm ki, mənim keçmişdə qalmağım, "keçmişin adamı" olmağım heç də təsadüfi deyil. Bunu indi anladığım bir səbəbi var. O da xatirələrə bağlılığım. Yəni mən xatirələrdən qopub ayrıla bilmirəm. Özdə onların nə ovqatına, nə ifadə etdiyi məramı, hətta kiminlə hansı şəraitdə yaddaşıma köçməyindən asılı olmayaraq, xatirələr mənim üçün təkə yaşanmış ömür deyil, həm də indi yaşadığım gündü, aydı. Bu məqamda hər xatirə mənim üçün həm də ömrümdən qoparı zaman kəsiyi olmaqla yanaşı, həm də həyata bağlayan bir teldi. Mən ondan yapışb dününəmi özümə sabahıma daşıyıram...

Söz adamları öz yaradıcılıqlarında xatirələrə, keçmişlə, dünənlə bağlı kifayət qədər əsərlər, yazılı nümunələr ortaya qoyublar. Onların da hərəsi bir ovqatın, bir yaşamanın diktəsi, təəssüratıdır. Bu mənada xalq şairi, unudulmaz Məmməd Arazın "Xatirələr"i mənim üçün bu gün başqa bir çalardadır, başqa bir rəngdədir, başqa bir havada özünü ifadə edir. Yəni yaşadığım ovqat Məmməd Araz şeirini mənə bu gün bir içim su kimi, bir udum hava kimi və həm də əlimdə tutulqa edib ayaqda duracağım ümid kimidir. Ona görə də mən öz ovqatımdan o xatirələri fərqli görürəm. Mənim baxışı bucağım indi o xatirələri vərəqləyir. Həmin xatirələr də mənimlə elə şirin-şirin söhbət edir ki, sanki bu an mən Səninlə birlikdəyəm. Amma səs Məmməd Arazın səsi:

*Axır yetişəcək ayrılıq çağı,
Mən səndə, sən məndə alışsıyıq,
Hələ bu görüşü bir-iki yaxın
Dosta da arabir danışsıyıq.*

Görürsənmi, necə də səmimi, necə də duyğusal ilk görüş, ilk tanışlıq, ilk anlaşma və onu bizim içimizdə yandırdığı qığılcım. Həmin o qığılcım oda çevrilənə qədər səbrimiz çatmayacaq. Sən rəfiqənə, mən dostuma bu görüşdən danışacam. Səni necə gördüyümü, necə sevməyə başladığımı söyləyəcəm. İçimdə çəzənlə o qığılcımın məni necə yandırmışa başladığı anladacağam... Bax, bunları düşünə-düşünə lap sonralar yazdığım misralar bəlkə də onda doğulacaqdı. Və o misralar indi bir qaçaraq yazı kimi gözümin önündən gəlib keçir. Onda doğulan misralar indi bu cür səslənir:

*Daha dağdan enirəm
Yavaş-yavaş sönlürəm...
Dünənə dönürəm -
Salam, xatirələrim...
Balam - xatirələrim!..*

Hə, sizi deyər bilmərəm, mən o xatirələrimi dünyaya gələn övladım kimi qarşıladım. Anladım ki, sevgimlə bərabər dünyaya xatirələrim də gəlib. Və mən onların hər ikisini ürəyimdə, yaddaşımda, ruhumda özümə daşımaqdan bir xoşbəxtlik, bir məmnunluq hiss etdim. Təbii ki, bu da elə böyük Məmməd Arazın sözünün işığında özünü daha parlaq, daha gözəl göstərirdi. Həmin o gözəlliyi bu misralar yəqin sizə də təqdim etmiş olar:

*Xeyli susmayacaq yaddaşın səsi,
Sözün olmayacaq əvvəli, ardı:
"Sinəmdə bu odda kişi nəfəsi..."
"Qəlbimdə bu adda qadın yaşardı..."*

Həqiqətən yaddaşa, qəlbə yazılan südlə gələn bir şirin "bəladır", bir "gözəl" xəstəlikdir. O yalnız sümüklə, son nəfəslə çıxır adamın canından, qanından. Bunu belə deyirlər. Mən bu deyimlə razılaşıram. İçimdəki səs mənə deyir ki, sevgi sümüklə də çıxır, son nəfəslə də çıxır və sadəcə olaraq Tanrıya qovuşan ruhun özünə çökür və deməli, yaşayan ruhla birlikdə o sevgi də yaşayır. Söhbət qısa və bölünməyən, kəçilməyən, xırdalanmayan məhəbbətdən gedir. Mən də bu inancla yaşayıram və o inancın işığında da həmin o sevginin ayağına baş qoyuram. Və:

*O ləzzətə, o, tamla -
Əlin dolu bir camla...
Gəldim yenə, bir damla -
Alam, xatirələrim...
Salam - xatirələrim!..*

Yəqin ki, bu düşüncələrim, bu mülahizələrim kimlənsə qınağına və yaxud etirazına səbəb ola bilər, ya da kimsə təqdir edər, həmfikirliyini bildirər, bütün hallarda mənənim içimdən gələn səs özümün öz məntiqimdə, öz nöqtəmdə doğru olduğuma haqq qazandırır, üstəlik burada mənə Məmməd Arazın misraları da az qala hökm şəkildə ifadə etdiyi fikirləri də yardımçı olur, dəstək verir. Söhbət unutmamaqdan, ayrılmaqdan deyir. Xalq şairi yazır ki:

*Hələ deyəcəyik: "dönə o günlər,
Onu istəyimcə görə bilmədim.
O mənim qəlbimə girdiyi qədər
Mən onun qəlbinə girər bilmədim..."*

*Sonra bu ülfətin, gülüşün, sözün
Odu yavaş-yavaş soyuyacaqdır,
Bu səslər, bu sözlər ürəyimizin
Gizli bir küncündə uyuyacaqdır.*

Mən bu misraların qollarına necə açdığımı, mənim öz aurasına necə aldığımı ifadə etməkdə çətinlik çəkirəm. Ona görə ki, bu misralar bir rəssam işidir, bir canlı tab-

lodu, bir sənət əsəridir, bir kino lentidi...təkcə oxumursan, həm də görürsən, izləyirsən, yaşayırsan, izləyirsən. Hətta özünü o tabloun içərisində, o həyatın özündə görürsən. Elə bilirsən ki, yazan da, danışan da sən özünsən. Təbii ki, bu, Məmməd Araz qüdrətidi, Məmməd Araz istedadının al-əlvanlığıdır...

Bu möhtəşəm səhnədə yaşayanlar yalnız həqiqi sevginin daşıyıcıları üçün özəl və gözəldir. Bax, elə o özəl və gözəl olan da mənim əlimi buraxmır, özü ilə gəzdirir hər yeri. Mən də gəzə-gəzə səni görür, səni duyur, səninlə bərabər addımlayır və sənə deyirəm:

*Bir də bu yol salınmaz
Bir də o ney çalınmaz...
Bircə sənsən, alınmaz -
Qalam, xatirələrim...
Salam - xatirələrim!..*

Ayrılmıq istəmədiyim, qopmağı belə düşünmədiyim həyat gerçəkliyi. Böyük mənada mənim YAŞAMIM! Sən bu anın içərisində hər şeyə qadirsən və sahibsən. Ona görə də mən də özümü hamıdan güclü və hər şeyə qadirsən sayıram...Ona görə ki, sən həm ürəyimdəsən, həm də əlin ürəyimin üstündədir. Bu da o deməkdir ki, olan, baş verən hər bir hadisə, hərəkət qədərin, bəxtin yazısıdır. Onu da qədər kimi, bəxt yazısı kimi hopdurmaq lazımdır varlığımıza. Çünki biz bunu etsək də, etməsək də o, bizimlə qalacaq. Bunu təkə mən demirəm. Elə Məmməd Araz da deyir:

*Qalacaq bir uzaq, bir şirin nağıl,
Yolu yormayacaq nə məktub, nə zəng.
Ya mənədən bir təbrik - bayramqabağı -
Ya səndən bir barmaq kağız gələcək.*

Bir barmaq kağız da, bu bir gül ləçəyi də, bu bir kəlmə söz də - duyumu olan, duyğusalıq olan, böyük və pak hislərin daşıyıcısı kimi yorulmadan ən ali hissə qollarını açan insan üçün, indiki məqamda isə əşiq üçün tanrı mükafatıdır, Allahın hədiyyəsidir. Ona görə də o, həm xatirəyə çevrilir, həm də sənənin xatirə dəftərin arasındakı gül ləçəyinə, ya da bir barmaq və-rəqə, hansı ki, o, sənənin adına yazılıb. Sən o gül ləçəyini də, o xatirəni də, o vərəqi də hamıdan gözün bir guşədə, lap elə yatağında qoxulayıb xəyal dalaçaqsan, kipiyyənin ucundakı bir damlanın yastığına necə damdığını hiss etməyəcəksən. Ona görə ki, o sevgi sənənin də ruhuna sahibdi, sənənin də ürəyinə hakimdi:

*İçdin ruhumun yağın
Öpdün gözümin ağın...
Mənə hamıdan yaxın -
Balam, xatirələrim...
Salam - xatirələrim!..*

Bəli, vaxt... vədə...zaman...bütün bunlar bir mənanı ifadə etsə də, amma hər birinin öz yozumu var. Çünki mən "vaxt" deyəndə, "vədə" düşünəndə, bu zamandan qopub gedirəm üzünə sənə tərəf... üzün həmin o görüş yerinə...üzün həmin günə tərəf...Ona görə də vaxtı, vədəni elə bu zamanın özünə daşıyıram. Bu zamanı da o vaxta, o vədəyə. Bu bir-birinə qarışan vaxt, vədə içərisində sənənin də, mənim də yaxamdan eyni xatirə tutur. Onu xalq şairi Məmməd Araz da özünəməxsus şəkildə sənə də, mənə də xatırladır:

*Bir gün fikrimizə bir iti caynaq,
Girib bunları da didişdirəcək,
Ən məhzun, kədərli anlarda ancaq
Bizi xatirələr görüşdürəcək.*

Doğurdan da, mən zaman-zaman bir gerçəyin canlı şahidinə çevrilmişəm. O da məni iç dünyamın adamları ilə sorğusuzsualsız, izinsiz-filansız görüşdürən xatirələrim və yuxularımdır. Onlara qadağa yoxdur. Onlar istədikləri vaxt yaddaşımın, ürəyimin qapısını açıb məni iç dünyamda ki dənəməmlə qarşılayırlar. Bax, onda bir daha əmin oluram ki, hansı vaxtada olmadığımıdan asılı olmayaraq mən həmin o iç dünyamın adamları ilə, ən başda isə həm də ruhumda olan sənənlə bir yerdəyəm. Göz-gözü dəyanan özümüzə, arzu-larımızdan, xəyallarımızdan danışırıq. Baxmayaraq ki, bu bir an məsələsidir. Olun! Bu bir an üçün də yaşamağa və ölməyə dəyər. Çox da ki:

*Haqdan mənə "çök!" - gəlib
Karvan yorğun - lök gəlib!
Öz ömrümə köklənib...
Lalam, xatirələrim...
Salam - xatirələrim!..*

Bütün gerçəkliklərin ən gerçəyi olan dənən...Sən mənim üçün xatirə dolu bu günənsən. Ona görə də bugünümlə dənənənim, sən də mənədsən. Sənə yalnız elə gördüyüm, sevdiyim, bildiyim kimi olmağı arzuy edirəm. Başqa nəşə deməyə indi söz tapmıram. Amma Məmməd Araz deyir ki:

*Ta heç nə demirəm, heç nə demirəm,
Alışır sinəmdə söz aram-aram.
Mən sənə bir kövrək, yaddaşı möhkəm
Vəfalsız xatirə bağışlayıram.*

P.S. Bəli, bu yazının sonuna da üstadımız, ölməz Məmməd Araz ilə, daha doğrusu, onun "Xatirələr"i ilə əl-ələ gəlib çatdım. Yol boyu sən də mənimlə birlikdə idin. Yəqin ki, bunu özün də hiss etdin.

